

KU LEUVEN

L U C A S

Dak- en thuisloosheid bij jongeren

cijfers, oorzaken en ingrediënten van
succesvolle aanpak

Prof. dr. Koen Hermans

Dak- en thuisloosheid bij jongeren

- Aantal en types in België/Vlaanderen
- Oorzaken en triggers
- Structurele oorzaken : ‘nieuwe’ vormen van dak- en thuisloosheid bij jongeren?
- ‘hidden homelessness’
- Housing first als zaligmakende oplossing (?)

- Aantal ? Trends ?
- Cijfers uit de nulmeting (2014): gebruikers van diensten
 - 10 % van de gebruikers van winteropvang zijn jonger dan 25 (n=711)
 - 20 % van gebruikers van residentiële centra zijn jonger dan 25 jaar (n=1119)
 - 20 % van gebruikers van begeleid wonen is jonger dan 25 jaar (n=1222)
 - 17 % van gebruikers van doorgangswoningen is jonger dan 25 jaar (n=580)
 - 8% van de vorderingen betreft jongeren onder 25 jaar
- Dak- en thuisloosheid : ETHOS als richtinggevend kader

ETHOS: 'homelessness' en 'housing exclusion'

Operationele categorie	Leefsituatie	Definitie
1 In openbare ruimte leven (geen vaste verblijfplaats)	1.1 Openbare ruimte of open lucht	Leven op de straat en in openbare ruimte, zonder vaste verblijfplaats
2 Mensen in nachtopvang	2.1 Laagdrempelige opvang (direct toegankelijk)	Mensen zonder vaste verblijfplaats die gebruik maken van de nachtopvang, laagdrempelige opvang, korte duur
3 Mensen in opvang voor thuislozen	3.1 Opvangcentrum halflange termijn	Opvang voor kortdurend verblijf
	3.2 Tijdelijke huisvesting	Tijdelijke huisvesting (geen vastgestelde tijdslimiet)
	3.3 Huisvesting als overbruggingsperiode	Tijdelijke huisvesting
4 Mensen in vrouwenopvang	4.1 Vluchthuizen Vrouwenopvang	Opvang voor vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld
5 Mensen in opvang voor asielzoekers en immigranten	5.1 Asielzoekerscentrum	Gesloten asielcentra of tijdelijke opvang door hun verblijfsstatus
6 Mensen die binnenkort uit een instelling komen	5.2 Pension voor seizoenarbeiders	
	6.1 Penitentiaire inrichting	Geen huisvesting beschikbaar voor vrijlating
	6.2 Medische instellingen (inclusief afkickcentra, psychiatrische ziekenhuizen)	Geen huisvesting beschikbaar voor vrijlating
7 Begeleid wonen	6.3 Jeugdinstellingen	Blijven langer door gebrek aan huisvesting
	7.1 Zorgwonen voor oudere daklozen	Begeleid wonen voor ouderen in groepswoning
	7.2 Begeleid wonen voor ex-daklozen	Begeleid wonen voor individuen
8 Mensen zonder een huurcontract	8.1 Tijdelijk bij familie of vrienden	Leven in tijdelijk conventionele huisvesting bij familie of vrienden (niet uit vrije keuze)
	8.2 Zonder formeel huurcontract	Gebruiken van een woning zonder formeel huurcontract (niet kraken)
	8.3 Illegale bezetting van terrein	Bezetten van terrein zonder wettelijke rechten
9 Mensen die uit hun huis worden gezet	9.1 Uitgevoerd dwangbevel (huurhuis)	Wanneer procedures voor uithuiszetting in gang gezet zijn
	9.2 Terugname bevel (koophuis)	Wanneer de hypotheekverstrekker het huis in beslag neemt owv.niet aflossing woonkrediet
10 Mensen die leven onder dreiging van huiselijk/familiaal geweld	10.1 Gemeld bij politie	Wanneer de politie actie onderneemt om veiligheid voor slachtoffers te garanderen
11 Mensen in tijdelijke/niet conventionele woningen	11.1 Camper/caravan	Niet bedoeld als standaard woonplaats (bv. Roma, zigeuners, woonwagenbewoners, campingbewoners)
	11.2 Niet conventionele woonruimte	Tijdelijke schuilplaats (kraken)
	11.3 Tijdelijke aard	Illegale bezetting van een terrein/gebouw (kraken)
12 Mensen in ongeschikte huisvesting	12.1 Woning ongeschikt voor bewoning	Woonruimte die ongeschikt is verklaard voor bewoning
13 Mensen die wonen in extreem overbevolkt gebouw	13.1 Hoogste nationale norm van overbevolking	het overschrijden van de nationale of regionale dichtheidsnorm voor oppervlakte

Jonge dak- en thuislozen : probleemdefinitie bepaalt focus op risicofactoren en dus op interventie (advies Vlaamse Woonraad, 2016)

Oorzaak	Factor van kwetsbaarheid	Trigger
Structureel	Economische processen (armoede, werkloosheid)	Achterstal huur of hypotheek Uithuiszetting
	Processen op woningmarkt	Verlies van vaste verblijfplaats Verandering van woonplaats
	Sociale bescherming / welvaart	Nieuwkomers Wijziging verblijfsstatuut
	Immigratie, burgerschap	Beperkte toegang tot betaalbare huisvesting en sociale bescherming
Institutioneel	Tekort aan gepaste dienstverlening en gebrek aan samenwerking tussen bestaande diensten om tegemoet te komen aan zorg- of hulpvragen	Einde van ondersteuning of gebrek aan gepaste hulp
	Toewijzingsmechanismen	
	Verblijf in instelling (jeugdzorg, gevangenis, hospitalisatie,...)	Ontslag Verlies van woning tijdens verblijf in instelling
Relationeel	Institutionele procedures (toelating, ontslag)	
	Familiale status	Verlaten ouderlijke woonst
	Relationele problemen (problemen met partner of andere gezinsleden)	Huishoudelijk geweld
Persoonlijk	Relatiebreuk (overlijden, echtscheiding)	Alleen wonen
	Arbeidsongeslacht, langdurige ziekte, mentale gezondheidsproblemen	Periode van ziekte Einde van ondersteuning of gebrek aan gepaste hulp
	Lage scholingsgraad	
	Verslaving (alcohol, drugs, gokken)	(toenemend) middelengebruik

- Typologie Stein (2006):
 - Moving on
 - Survivors
 - Strugglers

 - Van Audenhove (2016):
 - Moving : 17
 - Survivors: 32
 - Strugglers: 9
- Relatie met begeleider als essentiële factor
- Nood aan meer cijfers !

Vanuit interviews: afronden van begeleiding in CBAW

- Mogelijk tot 21 jaar en ook nodig
- Moeilijk om afscheid te nemen - vertrouwensband
- Schrik dat het afloopt omdat praktisch alles lukt en geen doelstellingen meer zijn, maar emotioneel verdere ondersteuning gewenst is
- Brug naar CAW/andere diensten, maar 'te anders en onbekend'
- Nodig om af te ronden: meer zelfvertrouwen – 'wat als het stopt?'
- Evaluatie om zes maand om al dan niet verder te gaan (weeckerend)

Vanuit interviews: afronden van begeleiding in BZW

- Nog niet aan de orde
- Vraag van jongere om af te ronden (mits terugvalbasis)
- Maximum duurtijd begeleiding = twee jaar (vraag naar terugvalbasis)
- Verplichte begeleiding wegens huisvesting – afronden zodra verplichting wegvalt (mits terugvalbasis)
- Zal altijd hulp blijven nodig hebben, maar JAC is tot 25 jaar

Wat liep er goed/minder goed volgens jongeren?

	CBAW	BZW
Wat liep er goed?	Ondersteuning/hulp bij alles (5) Niet alleen voelen (2) Veel uitleg (2) Houding (positief, streng, rustig, lief, warm welkom) (3) Op tempo jongere (1)	Op tempo jongere (2) (heel) positief (2) Luisteren naar jongere (1)
Wat liep er minder goed?	Wekelijks/2 keer per week afspreken ipv wanneer nodig (2) Te weinig budget (2) Te weinig info vanuit leefgroep (1) Weinig communicatie bij overdracht tussen diensten (1) Jammer dat maar tot 21 jaar (2) Te weinig intensief gezocht naar woonst (1)	Verplicht wekelijks langskomen (1) Te weinig budget om rond te komen (1)

Youth homelessness : 'care leavers' of ruimer

(Benjaminsen, 2016)

- Slechts bij ½ dakloze jongeren: 'klassieke' risicofactoren
 - Verleden in jeugdzorg
 - Opgroeien in generatie-armoede

- 'Nieuwe' groep dakloze jongeren :
 - Klassieke factoren zijn niet aanwezig
 - Moeilijkheden in overgang naar volwassenheid
 - Betaalbaarheid wonen
 - Verstrenging en conditionalisering van sociale zekerheid

Structurele risicofactoren : armoede en jeugdwerkloosheid

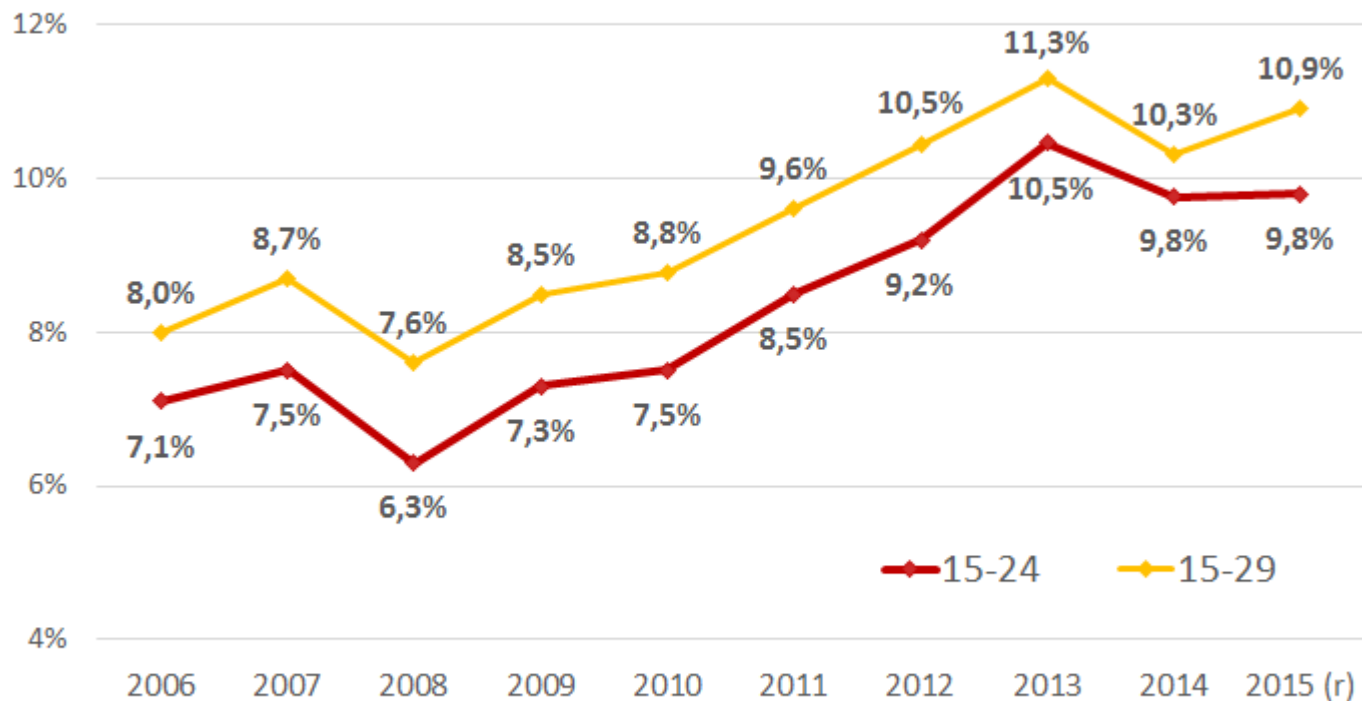
- Drie indicatoren ‘in het rood’
 - Jeugdwerkloosheid
 - Armoede bij jongeren
 - Beroep op het leefloon

At risk of poverty in Belgium : SILC 2015

	At risk of poverty
Total	15,5
0-15	17,2
16-24	21,2
25-49	13,5
50-64	14,3
65+	15,4

NEET: 'not in employment, education or training'

NEET-ratio Vlaams Gewest

Bron: Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium EAK, Eurostat (Bewerking Steunpunt Werk)

'NEET' in Antwerpen (Tempera, 2015)

- Bijna 7000 jongeren
- Sterke oververtegenwoordiging van jongeren met migratieachtergrond
- Kwetsbaarheid van het gezin van herkomst
- Gevoelens van falen in onderwijs
- Ervaren discriminatie en racisme
- Paradoxe gevoelens over de buurt
- Onzekere jobs
- Weinig contact met dienstverlening (1/3 geen contact)

Gemiddeld maandelijks aantal RMI-begunstigden, België, 2003-2016

RMI	België	
	Gemiddeld maandelijks aantal	Groeipercentage
2003	81.443	-
2004	83.936	3,1 %
2005	85.387	1,7 %
2006	88.342	3,5 %
2007	90.000	1,9 %
2008	92.383	2,6 %
2009	100.746	9,1 %
2010	105.674	4,9 %
2011	104.760	-0,9 %
2012	105.547	0,8 %
2013	109.166	3,4 %
2014	113.295	3,8 %
2015	127.798	12,8 %
2016*	137.601	9,5 %

Buitenlands onderzoek (Clarke et al, 2016) : sofa-surfing veel meer dan gedacht

- Brits onderzoek om 'hidden homelessness' in kaart te brengen
-
- Hoe ? Survey bij steekproef bij jongeren tussen 16 en 25 jaar
- 26 % van alle jongeren hebben buitengeslapen of in onveilige situaties (auto, bus, tent)
- Deze aantallen bleken veel hoger dan ooit vastgesteld op basis van ander onderzoek
- 20 % deed aan 'sofa surfing' gedurende laatste jaar
- Redenen voor sofa-surfing : conflict met ouders of ouders die jongere uit huis zetten

Housing first als oplossing ?

- Housing first :
 - Zo snel mogelijk huisvesting
 - In combinatie met begeleiding
 - Maar zo veel mogelijk controle en autonomie voor dakloze

- Hoe sterker de ‘modelgetrouwheid’, hoe beter de resultaten (Busch-Geertsema, 2014)

- Werkt housing first voor jongeren ?

- Het wetenschappelijk debat is nog niet beslecht
- Groeiende hoeveelheid (buitenlandse) evidentie dat HF ook werkt bij jongeren (Busch-Geertsema, 2014)
- Tegelijkertijd ook ander kamp dat ‘transitional housing’ benadrukt voor specifieke groep van jongeren (Gaetz, 2014)

Housing first als oplossing voor dakloze jongren maar ook voor dakloosheid?

- Housing first werkt voor dakloze jongeren
- Maar is housing first een 'structurele' oplossing ?
- Aandachtspunten :
 - Shift naar 'nieuwe dakloosheid' bij jongeren ?
 - Discriminatie op de huisvestingsmarkt
 - Structurele oorzaken van dakloosheid : indicatoren in het rood
 - 'sofa sleepers' als bijzondere aandachtsgroep